

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики та математичних методів в економіці

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 051 «Економіка»
за освітньою програмою «Бізнес-економіка та аналітика»
на тему: «Оцінка перспектив розвитку морегосподарського
комплексу в регіоні (на прикладі Одеської області)»

Виконавець:

студент 44 гн., Факультету економіки та
управління підприємництвом

Грабован Валентин Сергійович _____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри статистики та ММЕ

Погорєлова Тетяна Валеріївна _____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Морегосподарський комплекс Одеської області має стратегічне значення для всієї країни. Місто Одеса є одним з найбільших портів України, який обробляє значну частину вантажів, що проходять через країну. Одеська область також має багаті природні ресурси, зокрема, морські ресурси, що використовуються в рибальстві, морському транспорті та різних галузях індустрії. Враховуючи геополітичні та економічні тенденції, оцінка стану і потенціалу цього комплексу є ключовою для адаптації до змінних умов, покращення конкурентоспроможності та розвитку нових напрямків.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю визначення напрямків для підвищення ефективності роботи морегосподарського комплексу, зокрема, для оптимізації використання портових потужностей, розвитку транспортної інфраструктури, покращення екологічної ситуації в регіоні та підвищення безпеки морських перевезень. Враховуючи глобальні зміни в міжнародній торгівлі та новітні технології, важливо своєчасно оцінити можливості та загрози, що можуть вплинути на розвиток морегосподарського комплексу в майбутньому.

Підвищення ефективності морегосподарського комплексу також має важливе значення для соціально-економічного розвитку Одеської області. Це може призвести до збільшення зайнятості населення, підвищення рівня життя, розвитку суміжних галузей та створення нових робочих місць. Врахування екологічних аспектів розвитку морегосподарського комплексу також є надзвичайно важливим, оскільки незбалансоване використання природних ресурсів може призвести до серйозних екологічних наслідків для регіону та України в цілому.

Метою роботи є оцінювання стану та перспектив розвитку морегосподарського комплексу Одеської області.

Для досягнення мети необхідно виконати **завдання**:

- визначити сутність морегосподарської діяльності, розробити її класифікацію та охарактеризувати основні види;
- проаналізувати особливості функціонування морегосподарського комплексу та дослідити методи його нормативно-правового регулювання;
- оцінити сучасний стан і виявити ключові тенденції розвитку морегосподарського комплексу в Україні та світі;
- охарактеризувати структуру та складові морегосподарського комплексу Одеської області;
- проаналізувати динаміку основних соціально-економічних показників діяльності морегосподарського комплексу Одеської області;
- виявити та оцінити фактори, що впливають на розвиток морегосподарського комплексу регіону;
- розробити прогноз розвитку морегосподарського комплексу Одеської області з використанням економіко-статистичних методів;
- дослідити інноваційні підходи до підвищення ефективності морегосподарської діяльності в Одеській області;
- запропонувати стратегічні напрями та практичні рекомендації щодо розвитку морегосподарського комплексу Одеської області.

Об'єктом дослідження є процес розвитку морегосподарських комплексів.

Предметом дослідження оцінка стану та розвитку морегосподарського комплексу Одеської області.

Методи дослідження. Застосовувався аналіз статистичних даних, що дозволяє оцінити поточний стан морегосподарської діяльності та виявити тенденції розвитку. Використання економіко-математичних методів дає змогу побудувати прогнози розвитку галузі на основі кількісних показників, таких як обсяги вантажоперевезень, доходи від морського туризму чи рибальства. Застосовано порівняльний метод для аналізу різних регіонів, що мають подібні умови розвитку морегосподарських комплексів, з метою виявлення найефективніших практик і можливостей для адаптації їх до специфіки Одеської області. Оцінка впливу екологічних факторів на розвиток морегосподарської інфраструктури здійснюється через методи екологічного аналізу та оцінки ризиків.

Інформаційною базою дослідження є різноманітні джерела, які забезпечують достовірні дані та дозволяють здійснити всебічний аналіз розвитку морегосподарського комплексу Одеської області. До основних джерел інформації відносяться офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, а також регіональні показники, що публікуються органами місцевої влади Одеської області. Важливими джерелами є матеріали Міністерства інфраструктури України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, а також інформація, що надається Державною екологічною інспекцією щодо екологічного стану прибережних територій та водних ресурсів. Дані з портів та транспортних компаній Одеської області, такі як обсяги вантажоперевезень, показники роботи портових терміналів та інші економічні показники, також складають важливу частину інформаційної бази. До інформаційної бази можна віднести наукові праці та статті, що досліджують морегосподарські комплекси, економічний розвиток Одеської області, а також екологічні аспекти морської діяльності. Крім того, використовується інформація з економічних звітів, прогнозів розвитку морського транспорту, рибальства та туризму, а також дані з інтерв'ю та опитувань представників галузі та місцевих експертів.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (68 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок. Основний зміст викладено на 59 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 7 рисунків.

Публікації. за результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано 1 статтю: Державно-приватне партнерство в морегосподарській сфері. та 1 тези доповіді: Соціальний вплив розвитку морегосподарського комплексу на ринок праці в одеській області. Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики : III Міжнародна науково-практична конференція пам'яті проф. А.З. Зідгорного., м. Одеса, 06 червня, 2025 р. Одеський національний економічний університет.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретично-методологічні основи розвитку морегосподарської діяльності» розкрито сутність морегосподарської діяльності, її

класифікацію та види, включаючи видобуток ресурсів, транспорт, туризм і природоохоронні заходи. Проаналізовано особливості функціонування морегосподарського комплексу (МГК) та методи його нормативно-правового регулювання, зокрема на основі Морської доктрини України та міжнародних конвенцій. Оцінено сучасний стан і тенденції розвитку МГК в Україні та світі, підкреслюючи стратегічну роль морських ресурсів і портової інфраструктури.

У другому розділі «Аналіз структури та динаміки розвитку морегосподарського комплексу Одеської області» охарактеризовано склад і структуру МГК регіону, включаючи порти, судноплавство, рибне господарство, суднобудування та науково-освітній сектор. Проведено аналіз динаміки ключових соціально-економічних показників за 2020–2024 роки, зокрема вантажообігу, зайнятості та інвестицій, з виявленням впливу пандемії та воєнних дій. Визначено основні фактори розвитку, такі як зовнішньоторговельний оборот, інвестиції, а також виклики, пов'язані з інфраструктурними та безпековими обмеженнями.

У третьому розділі «Перспективи та напрями розвитку морегосподарського комплексу Одеської області» розроблено прогноз розвитку МГК до 2027 року з використанням економіко-статистичних методів. Запропоновано інноваційні підходи до підвищення ефективності, включаючи цифрову трансформацію, зелені технології, автоматизацію та створення морських кластерів. Визначено стратегічні напрями розвитку, такі як модернізація інфраструктури, інтеграція в міжнародні транспортні мережі, розвиток людського капіталу та екологічна трансформація, із рекомендаціями щодо залучення інвестицій, що забезпечить створення робочих місць і зростання доходів від туризму.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Класифікація морегосподарської діяльності за видами (пряме використання ресурсів, непряме використання та природоохоронна діяльність) дозволяє чітко структурувати її складові та враховувати їх специфіку. Пряме використання ресурсів, таке як видобуток нафти, газу чи рибальство, вимагає високотехнологічного забезпечення, але може створювати екологічні конфлікти. Непряме використання, наприклад, через морський транспорт чи туризм, є більш гнучким і менш ресурсоємним. Природоохоронна діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні сталості морських екосистем, що є основою для довгострокового функціонування МГК.

2. Особливості діяльності МГК в Україні та світі вказують на необхідність комплексного нормативно-правового регулювання, яке охоплює як національні, так і міжнародні норми. В Україні законодавча база, включаючи Цивільний, Господарський, Водний кодекси, закони про морські порти, рибне господарство та міжнародні договори, створює основу для регулювання МГК, але потребує вдосконалення для підвищення конкурентоспроможності. Міжнародні стандарти, зокрема Конвенція ООН з морського права 1982 року, забезпечують глобальну координацію діяльності в морській сфері.

3. Сучасний стан МГК України характеризується низкою проблем, зокрема старінням флоту, застарілою портовою інфраструктурою, недостатньою державною

підтримкою рибного господарства та високим рівнем оподаткування суднобудівної галузі. Ці виклики знижують конкурентоспроможність України на міжнародному ринку. Водночас світовий досвід (Норвегія, Велика Британія, США, Японія, Австралія, Канада) демонструє ефективні моделі розвитку МГК, які ґрунтуються на технологічних інноваціях, розвиненій інфраструктурі та екологічній сталості. Для України ключовими напрямками розвитку є модернізація суднобудівного виробництва, оновлення портової інфраструктури, впровадження мультимодальних транспортних технологій та інтеграція в міжнародні проекти.

4. МГК області охоплює морські порти, судноплавство, рибне господарство, суднобудування, рекреаційну діяльність і науково-освітній сектор, які взаємодіють як єдина система, створюючи синергетичний ефект. Порти Великої Одеси (Одеса, Чорноморськ, Південний) домінують у вантажообігу, обробляючи 88,5% регіональних вантажів, тоді як Дунайські порти (Ізмаїл, Рені, Усть-Дунайськ) відіграють важливу роль у річковому судноплавстві та інтеграції з європейськими транспортними коридорами.

5. Аналіз динаміки соціально-економічних показників за 2020–2024 роки показав значні коливання, зумовлені пандемією COVID-19 і воєнним станом. Вантажообіг портів знизився на 33,3% у 2022 році через блокаду, але відновився до рекордних 97,2 млн. тонн у 2024 році завдяки Українському морському коридору. Зайнятість у МГК зросла до 58 тис. осіб, а середня заробітна плата досягла 17 000 грн., що відображає соціальну значущість комплексу. Капітальні інвестиції зросли до 3,5 млрд. грн., а туристичний потік відновився до 3,5 млн. осіб, що свідчить про поживлення економічної активності. Статистичний аналіз, включаючи кореляційний (коефіцієнти від 0,75 до 0,92) і регресійний ($R^2 = 0,92$), підтвердив, що зовнішньоторговельний оборот ($\beta = 6,15$) та інвестиції ($\beta = 5,32$) є основними драйверами зростання вантажообігу, тоді як зайнятість і туризм мають помірний вплив.

6. Оцінка факторів розвитку МГК виявила як внутрішні (застаріла інфраструктура, брак кадрів, екологічні проблеми), так і зовнішні (геополітична нестабільність, безпекові ризики) обмеження. Воєнний стан суттєво вплинув на діяльність портів, але міжнародна співпраця та зернові угоди сприяли відновленню. Географічне положення, розвинена портова інфраструктура та науковий потенціал створюють передумови для зростання, але потребують модернізації та інвестицій.

7. На основі економіко-статистичних методів прогнозування встановлено, що за базового сценарію до 2027 року вантажообіг портів досягне 130 млн. тонн, зайнятість зросте до 70 тис. осіб, а інвестиції сягнуть 6,5 млрд. грн. Оптимістичний сценарій передбачає вищі показники (160 млн. тонн, 77 тис. осіб, 10 млрд. грн.), тоді як песимістичний сценарій вказує на можливий спад через безпекові ризики. Ці прогнози підкреслюють важливість стабільної геополітичної ситуації та залучення інвестицій для сталого розвитку МГК.

8. Інноваційні підходи, такі як цифрова трансформація, впровадження зелених технологій, автоматизація портових операцій, створення морських кластерів і розвиток аквакультури, визначено як основні інструменти підвищення ефективності МГК. Реалізація цих заходів, зокрема впровадження систем "розумного порту", використання LNG-двигунів і створення аквакультурних ферм, може забезпечити

зростання вантажообігу на 15%, скорочення викидів CO₂ на 20% і підвищення продуктивності рибного господарства на 30–40%. Необхідні інвестиції для цих ініціатив оцінюються в 6–8 млрд. грн. до 2027 року.

9. Стратегічні напрями розвитку МГК включають модернізацію портової та транспортної інфраструктури, інтеграцію в міжнародні транспортні мережі, розвиток людського капіталу, екологічну трансформацію та формування морського кластера. Ці напрями, підкріплені рекомендаціями щодо пільгового кредитування, грантового фінансування та співпраці з міжнародними партнерами, сприятимуть залученню 8–10 млрд. грн. інвестицій, створенню 5–7 тис. нових робочих місць і зростанню доходів від туризму на 20%. Реалізація запропонованих заходів забезпечить конкурентоспроможність МГК на глобальному рівні, зміцнить економічний потенціал Одеської області та сприятиме її сталому розвитку як провідного морського регіону України.

АНОТАЦІЯ

Грабован В.С. «Оцінка перспектив розвитку морегосподарського комплексу в регіоні (на прикладі Одеської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

«051 «Економіка»»

за освітньою програмою ««Бізнес-економіка та аналітика»».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес розвитку морегосподарських комплексів, предметом – оцінка стану та перспектив розвитку морегосподарського комплексу Одеської області.

У роботі досліджено теоретичні основи морегосподарської діяльності, її класифікацію, нормативно-правове регулювання та сучасні тенденції розвитку в Україні та світі. Проведено аналіз структури, динаміки соціально-економічних показників та факторів впливу на морегосподарський комплекс Одеської області.

Запропоновано прогноз розвитку комплексу до 2027 року на основі економіко-статистичних методів, інноваційні підходи (цифрова трансформація, зелені технології, морські кластери, аквакультура) та стратегічні напрями, включаючи модернізацію інфраструктури, інтеграцію в міжнародні транспортні мережі, розвиток людського капіталу та екологічну трансформацію. Розраховано економічний ефект та оцінено ризики впровадження заходів.

Ключові слова: морегосподарський комплекс, Одеська область, порти, судноплавство, рибне господарство, інновації, екологічна стійкість, інвестиції, прогнозування.

ANNOTATION

Grabovan V.S. "Assessment of the Prospects for the Development of the Maritime Economic Complex in the Region (on the example of Odesa Region)".

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in specialty

051 «Economics»

for the educational program "«Business Economics and Analytics»".

Odessa National University of Economics. – Odesa, 2025.

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is the process of developing maritime economic complexes, with the subject being the assessment of the state and prospects for the development of the maritime economic complex in Odesa Region. The work examines the theoretical foundations of maritime economic activity, its classification, regulatory framework, and current trends in

Ukraine and globally. An analysis of the structure, dynamics of socio-economic indicators, and factors influencing the maritime economic complex of Odesa Region is conducted. A forecast for the complex's development until 2027 is proposed based on economic-statistical methods, alongside innovative approaches (digital transformation, green technologies, maritime clusters, aquaculture) and strategic directions, including infrastructure modernization, integration into international transport networks, human capital development, and environmental transformation. The economic effect is calculated, and the risks of implementing the measures are analyzed.

Keywords: *maritime economic complex, Odesa Region, ports, shipping, fisheries, innovation, environmental sustainability, investment, forecasting.*